

V R T E C.

Izhaja
1. dné
vsacega
meseca
na celej
póli in
stoji za
vse leto
2 gl.
60 kr.,
za pol
leta 1 gl.
30 kr.
av. vr.

Naroč-
nina se
naprej
plačuje
in po-
šilja u-
redništ-
vu na
me-
stnem
trgu
hiš. št. 9
v Ljub-
ljani.

Časopis s podobami za slovensko mladino.

Štev. II.

V Ljubljani 1. novembra 1880.

Leto X.

Slovó.

Tíhe, ljúbljene dolíne!
Rad sem trgal cvétje vaše;
A na zémli vse premíne;
Kónc rádosti je naše!

Césta, ki se v góro víje,
Klíče v deželé me túje;
Tòplo solnce naj vam síje,
Vihra naj in gróm mirúje!

Póji vzpómrad vas rosíca,
Zláti vas ruména zárja,
Da razgáne se cvetíca,
Hčérka vécnega vladárja.

Tíhe, ljúbljene dolíne,
Z Bógom, z Bógom ostaníte!
V krílu dráge domovíne
Nepozábljene ležite.

A. S . . . . n.

Šopek črešenj.

Bilo je zadnjega dné meseca majnika. Ljudjé so šli od šmarnic, katerih sklep so ravnokar v farnej cerkvi okončali. Med njimi ste bile tudi Terezina, vdova poštenega meščana, in njena hči Zalika. Ker je Zalika ves mesec pridno hodila k šmarnicam, kupili so jej danes mati med potoma šopek prvih črešenj, ki jih je bila Ipavka na prodaj prinesla. Pot ju pripelje skozi lipov drevored proti domu. Ker je bilo prijazno in zeló ugodno vreme, vsedete se na leseno klop, ki je stala v senci pod košato lipo. Tu jej mati pripovedujejo, da na prostoru, kjer je zdaj lipov drevored, v katerem ljudjé od dela trudni počivaje, stala je pred leti prijazna cerkvica, v katero so ljudjé v velicem številu dohajali in Boga molili v dušnih in telesnih potrebah. V tem, da so mati to

in óno svojej hčerki pripovedovali in še posebno povdarjali, kako se na svetu vse izpremeni, a na ónem svetu v nebesih ne bode nikoli nobene izpremembe, nobene žalosti, nobenih solzá, pripelje se memo imenitna gospá s svojo hčerko Marijco; obé je spremljal služabnik v lepej rudečej obleki. Mati in hčerka se vsedete na klop pod lipo ne daleč od vdove Terezine.

Zalika radovedno gleda imenitno gospó in zalo gospodično, a še z večjim veseljem svoj šopek črešenj. Užé jih hoče obirati ali škoda jih je, ker so tako lepo rudeče. Tuja gospodična vidèč, da ima Zalika užé prve črešnje, kmalu se ž njo spoprijazni ter jo vpraša, kje je kupila tako lepe črešnje? Zalika pové da so jih mati kupili od Ipavke, ki je črešnje prodajala takój pri vходу lipovega drevoreda. Marijca pravi, da bi jih tudi ona rada kupila, ali Ipavka je gotovo užé vse prodala, ker jo je videla, da je s prazno košaro odslá.

Zalika, ki je bila dobrega srcá dekletce, ne pomišljuje se dolgo, nego brž razveže svoje črešnje v dva šopka ter podari jednega Marijci rekoč: „Prosim, gospodična, vzemite jih od mene to polovico, ker človeku vsaka reč boljé diši, ako jo delí v ljubezni z drugimi.“

Marijca pogleda svojo mater, in ker jej ta prikima, da jih naj le vzame, veselo seže po rudečih črešnjah in jih pozoblje.

Tuja gospá videč, da ste si dekletci tako prijazni, približa se k Zalikini materi in se prav prijazno ž njo razgovarja. Še le pozno na večer se ločíte ter greste vsaka s svojo hčerko in po drugem potu na svoj dom. Zalikina mati niso znali, kdo je imenitna gospá, s katero so se danes prav po domače razgovarjali.

Druzega jutra, ko je Zalika ravno zajuterkovala, stopi óni sluga v rudečej obleki v hišo, podá jej zapečateno škatljico in otide. Zalika bi ga bila rada vprašala od kod in kaj da je prinesel, ali prepozno je bilo, ker sluga je prehitro iz hiše odšel.

Zalika odprè škatljico, in kaj najde v njej?! Lepo pozlačeno molitevno knjižico in zraven listek z naslednjimi besedami: „Draga prijateljica! Ravnokar so prišli moj oče iz popotovanja domóv in so mi prinesli dvoje molitevnihi knjižice s seboj. S privoljenjem svojih dobrihi staršev pošljem tukaj tudi tebi jedno. Spomnila sem se tvojih besed, da človeku vsaka reč boljé diši, ako jo delí v ljubezni z družimi. Prosim te, sprejmi blagovoljno ta majhen dar v spomin moje hvaležnosti. Z Bogom!“

Zalika takój teče v drugo sobo k materi in jim pokaže zali dar in pisemce od svoje neznane prijateljice. Mati se zeló zavzamejo nad prelepim darilom in so zdaj še bolj radovedni, kdo bi bila imenitna gospá z nežno hčerko, katere poprej še nikoli videli niso. Zalika je prelepe knjižice zeló vesela, ter jo kot najdraži spominek spravi v materino omaro.

Ni še preteklo dober mesec dni od te dogodbe, da necega jutra stopi listonoša v izbo, ter podá Zaliki zapečaten zložek. Ker niti mati niti Zalika niste pričakovale ničesar iz pošte, podá Zalika materi zložek, da bi ga razpečatili. V zložku je bila velika sviléna ruta za Zaliko in zraven naslednje pisemce:

„Ljuba prijateljica!

Danes je moj god. Starši mi so za vezilo podarili dve sviléni ruti. Ker pa vsaka reč človeku boljé diši, ako jo delí v ljubezni z družimi, zatorej

pošljem tukaj tudi tebi jedno v dar, katero blagovoljno sprejmi od svoje prijateljice
Marijce.“

Mati in Zalika ogledujete lepo ruto in listek ter radovedno izprašujete listonošo, ali morda on vé, od kod bi bila lepa ruta. Ali on jima samo to vé povedati, da mu je zložek med potjo izročil neki sluga v rudečej obleki. Obé sicer takój uganete, da je to prelepo darilo zopet od óne gospodične, ki je Zaliki molitevno knjižico poslala, ali tega vendar ne veste, kje gospodična stanuje in čigava da je. Da bi jo vendar bodi si kakorkoli našle, narekujejo mati Zaliki naslednji listek:

„Draga gospodična!

Da-si Vam sem zeló hvaležna za prelepi darili, ki ste ju poslali mojej hčerki Zaliki, vendar mene in mojo hčerko v srcé bolí, da se nama nočete razodeti, kdo in kje da ste, da bi se Vam mogle osobno zahvaliti. Nadejaje se, da bo naju Vaše ljubeznjivo srce uslišalo ter nama dovolilo, da se Vam osobno zahvalive, ostajeve

Vam

hvaležne

Terezina in Zalika T . . .“

Ta listek izročé mati listonoši, ter ga prosijo, naj bi ga oddal ónemu slugi v rudečej obleki, ako ga še kedaj sreča, ter ga naj prosi, da ga oddá nepoznanej gospodični Marijci.

Bilo je prvega jesenskega dne. Solnce ni več sijalo tako gorško, kakor po leti; listje po drevji je jelo rumenéti, in tudi cvetice so užé umirale po vrtnih gredicah. Lastovke, ki so po leti veselo memo okna švigale in okolo svojih gnezd prijetno žvrgolele, so se zdaj tužno cvrčeč na cerkvenem stolpu zbirale in pripravljale na odhod v daljne, gorkeje kraje. Tudi Zalika in njena mati ste zamišljene sedele pri mizi in vézle z mnogobarvnimi volnatimi nitkami nov prt, katerega jima je neka gospá v delo izročila. Opómneti moram, da Zalikina mati po smrti svojega možá, niso rok križem držali, nego s šivanjem in vezanjem so sebi in hčerki pošteno kruha služili.

Mati so ravno govorili, da se bliža začetek šolskemu letu, in da bi hčerko, ki je domačo šolo izvršila, dali radi v kako višjo učilnico, ako bi imeli s čim plačevati učnino, ko stopi sluga v rudečej obleki v hišo in jim izroči zapečaten listek. Danes je nekoliko postal in v daljnem razgovoru povedal, da je njegova gospá bogata kneginja iz glavnega mesta, ki se je s svojim soprugom in jedino hčerko preselila zunaj mesta v svojo graščino.

V listu je stalo zapisano:

„Častita gospá!

Ne zamerite, da se Vam do zdaj še nisem razodela; v to sem imela poseben uzrok. Od kar sem Vašo ljubeznjivo hčerko prvič videla, prikupila se mi je s svojo lepo obnašo takó, da je ne morem pozabiti. A še bolj se je prikupila mojej hčerki Marijci. Vedno govori le o njej. Rada bi jo imela vedno pri sebi in vse veselje bi rada ž njo delila. Darila Vašej Zaliki jej je z mojim privoljenjem poslala, ter ne želim nobene zahvale zato. Mnogo bolj moram biti jaz hvaležna Vašej hčerki, ker je moja Marijco naučila lepo

čednost, kako je treba bližnjega v dejanji ljubiti. Pristaviti moram, da je bila moja Marijca dosihdob zeló skôpa in trdoserčna. Od onega časa pa, ko jej je Vaša Zalika dala polovico svojih črešenj, postala je vsa drugačna; sama ljubezen jo je, in vedno me nadleguje, da bi jej dopustila, da se z Vašo Zaliko bolje seznaní. Prosim Vas toraj, blagovolite me danes popóludne obiskati, to se zna, da tudi svojo ljubo Zaliko s seboj pripeljite.

Vas pozdravlja

Ljudmila, kneginja.“

Z velikim veseljem ste mati in Zalika sprejele to povabilo, ker jima je bila priložnost dana, da se visokej dobrotnici osobno zahvalite za prejeti darili.

Ko pridete popóludne v graščino, pričakovala ju je kneginja s svojo hčerko užé na pragu ter ju je prijazno sprejela. Po prigovoru: „Slična sreča se kmalu združijo,“ ste obé materi in hčerki, da-si zeló različne po stanú, vendar kmalu sklenile čvrsto prijateljstvo.

Zalikina mati so morali plemenito gospó večkrat obiskati, in ona jim je bila velika dobrotnica. Kneginja je še tisto jesen dala svojo hčerko v nek samostan v šolo in s privoljenjem matere je morala na prošnjo gospodične Marijce tudi Zalika ž njo v šolo; vse troške za živež in učnino je kneginja plačevala tudi za ubogo Zaliko. Čez dve leti, izvršivši samostansko šolo, prišle ste zopet zdrave in rudečolične, ter nepokvarjene na duši in telesu v največje veselje svojih roditeljev domóv. Ker Zalikina mati niso imeli premoženja, vzela je kneginja Zaliko k sebi v službo, kjer se jej je v družbi gospodične Marijce prav dobro godilo in je tudi toliko zaslužila, da je svojo onemoglo mater na stare dni zdatno podpirati mogla.

P. G—s.

Zvit kmet.

(Národna pripovedka.)

Nek kmet je peljal kravico na semènj. Na potu ga srečajo trije dijaki in hotèč se ž njim pošaliti, vprašajo ga, „po čem prodaje to kozó?“

„Mar ne vidite,“ reče kmetič, „da je to krava a ne koza?“

„Ne bodite vendar neumni! — Ali ne vidite, da je to koza pa ne krava,“ jeli so se dijaki norčevati z ubozim kmetom. Kmet se malo zamisli — in potlej, nasmehnivši se, reče dijakom: „Res je, da sem norec! Jaz sem do zdaj vedno imel svojo kozo za kravo, — hvala vam, ljubi moji, da ste me podučili, da se ne osramotim pred ljudmi, ki bi me drugače za norca razglasili! Nu, ali znate, kaj vam povem? Ker sem se užé podal na semènj, da trgujem, — nočem prodati vam svoje kozé; morda jo na semnji draže prodam iz roke, nego li bi jo vam prodal. In če jo dobro prodam, — potlej ste v krèmi „pri lisici“ danes opóludne moji gosti, ako vas je volja.“ — „Zakaj li ne,“ odgovoré dijaki smijoč se, „samo to nam povejte, kje se poprej najdemo, da poizvemo, ako ste svojo kozó dobro prodali!“ — „O to je najmanjša briga,“ odgovorí kmetič, „ob dvanajstjej uri, ko zazvoní póludne, najdemo se na ónem mostu, užé veste kje!“ — „Dobro, znamo!“ odgovoré dijaki ter gredó dalje na somènj, a kmetič kobacá za njimi s svojo kravico.